

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՓԱՍՏԱԲԱՆՆԵՐԻ ՊԱԼԱՏԻ ԽՈՐՀՐԴԻՆ ԱՌԸՆԹԵՐ
ԳԻՏԱՎԵՐԼՈՒԾԱԿԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆԻ ԿԱՐԾԻՔ
(AMICUS CURIAE) № 12/21**

20.05.2021թ.

ք. Երևան

ՀՀ նախագահ Արմեն Սարգսյանը (այսուհետ՝ Դիմող) դիմել է ՀՀ Սահմանադրական դատարան ՀՀ Ազգային ժողովի կողմից 2021 թվականի մարտի 24-ին ընդունված «ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքում փոփոխություններ կատարելու մասին» օրենքի՝ ՀՀ Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցով:

Մասնավորապես, Դիմողը վիճարկում է ՀՀ Ազգային ժողովի կողմից 2021 թվականի մարտի 24-ին ընդունված «ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքում փոփոխություններ կատարելու մասին» օրենքի (այսուհետ՝ Օրենք) համապատասխանությունը ՀՀ Սահմանադրության 42-րդ, 78-րդ և 79-րդ հոդվածներին:

Օրենքով առաջարկվում է Հայաստանի Հանրապետության 1998 թվականի մայիսի 5-ի քաղաքացիական օրենսգրքի «Պատվին, արժանապատվությանը կամ գործարար համբավին պատճառված վնասի հատուցման կարգը և պայմանները» վերտառությամբ 1087.1 հոդվածի համապատասխանաբար 7-րդ և 8-րդ մասերով՝

1) վիրավորանքի դեպքում անձին տալ հնարավորություն դատական կարգով պահանջելու դրամական փոխհատուցում մինչև սահմանված նվազագույն աշխատավարձի 3000-ապատիկը (այսինքն՝ 3,000,000 ՀՀ դրամ)՝ գործող խմբագրությամբ նախատեսված առավելագույնը մինչև սահմանված նվազագույն աշխատավարձի 1000-ապատիկի փոխարեն:

2) զրպարտության դեպքում անձին տալ հնարավորություն դատական կարգով պահանջելու դրամական փոխհատուցում մինչև սահմանված նվազագույն աշխատավարձի 6000-ապատիկը (այսինքն՝ 6,000,000 ՀՀ դրամ)՝ գործող խմբագրությամբ նախատեսված առավելագույնը մինչև սահմանված նվազագույն աշխատավարձի 2000-ապատիկի փոխարեն:

Ըստ Դիմողի, կարծիքի արտահայտման ազատության օրենքով նախատեսված յուրաքանչյուր իրավաչափ սահմանափակում պետք է համապատասխանի Սահմանադրության 78-րդ հոդվածով նախատեսված համաչափության սկզբունքին և 79-րդ հոդվածով նախատեսված որոշակիության սկզբունքին:

Ժողովրդավարական հասարակությունում ցանկացած սահմանափակում, ներառյալ՝ տվյալ իրավունքի ոչ իրավաչափ իրացման համար օրենքով նախատեսված պատասխանատվության ձևերն ու չափը՝ այդ թվում քաղաքացիական իրավունքի շրջանակներում՝ դրամական փոխհատուցման, պետք է լինեն հիմնավորված և համաչափ (*Steu` Tolstoy Miloslavsky vs United Kingdom, (App.18139/91)*, *Steur v Netherlands (App.39657/98)*):

ՄԻԵԴ-ի նախադեպային իրավունքի վերլուծությունը թույլ է տալիս նաև եզրակացնել, որ յուրաքանչյուր դեպքում, երբ գնահատվում է սահմանափակման իրավաչափությունը, անհրաժեշտ է հաշվի առել նաև, թե ինչ տեսակի կամ, պայմանականորեն ասած, ում խոսքն է սահմանափակվում և ինչպիսի սահմանափակումներ են նախատեսված: ՄԻԵԴ-ը որպես առավել պաշտպանված կատեգորիա է դիտարկում զանգվածային լրատվության միջոցների՝ որպես ժողովրդավարական հասարակությունում «հանրային հսկիչ» դեր ստանձնողի (*Goodwin vs United Kingdom, (App.17488/90) para 39*) արտահայտվելու ազատությունը: Բարձր իրավական պաշտպանության օբյեկտ են նաև հանրային հետաքրքրություն ներկայացնող հարցերի վերաբերյալ արտահայտված կարծիքները (*Thorgeir Thorgeirson vs Iceland. (App. 13778i88), para 63*): ՄԻԵԴ-ը արձանագրել է նաև, որ լրագրողները պետք է ազատ լինեն՝ օգտագործելու չափազանցման և սադրանքի որոշակի աստիճան (*Prager and Oberschlick vs Austria, (App. 15974/90), para 38*): Բացի զանգվածային լրատվության միջոցների արտահայտվելու ազատության պաշտպանությունից, ՄԻԵԴ-ի կարծիքով պաշտպանության բարձր շեմ պետք է նախատեսված լինի նաև որոշակի հասարակական կազմակերպությունների կամ այլ անձանց նկատմամբ, ովքեր ստանձնում են զանգվածային լրատվական միջոցների դերին նման դեր ժողովրդավարական հասարակությունում (*Steelnd Morris vs United Kingdom, (App.68416/01)para 95*): Այս համատեքստում ՄԻԵԴ-ը հատուկ ուշադրության է արժանացնում ներպետական օրենսդրությամբ նախատեսված պատասխանատվության ձևերի և չափերի հարցը, որպեսզի անհամաչափ պատասխանատվության կիրառման արդյունքում խոսքի

ազատության և հանրային հարցերի քննարկման վրա բացասական ազդեցություն («chilling effect») տեղի չունենա:

Դիմողը նշում է նաև, որ Օրենքի հիմնավորումը որևէ կերպ չի անդրադառնում այն հարցին, թե ինչու գործող կարգավորմամբ սահմանված դրամական փոխհատուցման չափը բավարար չէ Սահմանադրությամբ սահմանված իրավաչափ նպատակին հասնելու համար, հիմնավորման մեջ համապատասխան դատական գործերի ելքերի վերաբերյալ որևէ վերլուծություն իրականացված չէ: Մինչդեռ, իրավակիրառ պրակտիկայի վերլուծությունը ցույց է տալիս, որ վիրավորանքի և զրպարտության համար նախատեսված դրամական փոխհատուցման առավելագույն չափը, որպես կանոն, չի կիրառվում:

Պետք է նշել նաև, որ Եվրոպայի խորհրդի խորհրդարանական վեհաժողովի՝ դեռ 2007 թվականի հոկտեմբերի 4-ին ընդունված թիվ 1577(2007) բանաձևի կարևոր շեշտադրումներից էր այն, որ զրպարտության և վիրավորանքի համար նախատեսվող փոխհատուցման չափերը պետք է լինեն համաչափ, որպեսզի դրա կիրառման արդյունքում չվտանգվեն զանգվածային լրատվական միջոցների բնականոն գործունեությունը, քանի որ արդյունքում կարող է լրջորեն վտանգվել արտահայտվելու ազատությունը:

Վերոգրյալից ելնելով՝ Դիմողը եզրահանգում է, որ Օրենքով նախատեսված պատասխանատվության չափը՝ մինչև 3,000,000 ՀՀ դրամ՝ վիրավորանքի դեպքում, և մինչև 6,000,000 ՀՀ դրամ՝ զրպարտության դեպքում, անհամաչափ բարձր է և առերևույթ չի համապատասխանում Սահմանադրության 42-րդ և 78-րդ հոդվածներին: Մինևույն ժամանակ, փոխհատուցման նշված չափն առերևույթ չի համապատասխանում նաև Սահմանադրության 79-րդ հոդվածով նախատեսված իրավական որոշակիության սկզբունքին:

ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԵՎ ՀԻՄՆԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐ

Այսպես, Դիմողը վիճարկում է ՀՀ Ազգային ժողովի կողմից 2021 թվականի մարտի 24-ին ընդունված ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքում փոփոխություններ կատարելու մասին օրենքի (այսուհետ՝ Օրենք) համապատասխանությունը ՀՀ Սահմանադրության 42-րդ, 78-րդ և 79-րդ հոդվածներին:

Վիճարկվող օրենքի բովանդակությունը հետևյալն է.

Հոդված 1. Հայաստանի Հանրապետության 1998 թվականի մայիսի 5-ի քաղաքացիական օրենսգրքի 1087.1-ին հոդվածում՝

1) 7-րդ մասի 3-րդ կետի «1000» թիվը փոխարինել «3000» թվով.

2) 8-րդ մասի 2-րդ կետի «2000» թիվը փոխարինել «6000» թվով:

Հոդված 2. Սույն օրենքն ուժի մեջ է մտնում պաշտոնական հրապարակման օրվան հաջորդող տասներորդ օրը:

Սահմանադրության 42-րդ հոդվածի համաձայն՝

1. Յուրաքանչյուր ոք ունի իր կարծիքն ազատ արտահայտելու իրավունք: Այս իրավունքը ներառում է սեփական կարծիք ունենալու, ինչպես նաև առանց պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմինների միջամտության և անկախ պետական սահմաններից՝ տեղեկատվության որևէ միջոցով տեղեկություններ ու գաղափարներ փնտրելու, ստանալու և տարածելու ազատությունը:

2. Մամուլի, ռադիոյի, հեռուստատեսության և տեղեկատվական այլ միջոցների ազատությունը երաշխավորվում է: Պետությունը երաշխավորում է տեղեկատվական, կրթական, մշակութային և ժամանցային բնույթի հաղորդումների բազմազանությունն առաջարկող անկախ հանրային հեռուստատեսության և ռադիոյի գործունեությունը:

3. Կարծիքի արտահայտման ազատությունը կարող է սահմանափակվել միայն օրենքով՝ պետական անվտանգության, հասարակական կարգի, առողջության և բարոյականության կամ այլոց պատվի ու բարի համբավի և այլ հիմնական իրավունքների և ազատությունների պաշտպանության նպատակով:

Սահմանադրության 78-րդ հոդվածի համաձայն՝

Հիմնական իրավունքների և ազատությունների սահմանափակման համար ընտրված միջոցները պետք է պիտանի և անհրաժեշտ լինեն Սահմանադրությամբ սահմանված նպատակին հասնելու համար: Սահմանափակման համար ընտրված միջոցները պետք է համարժեք լինեն սահմանափակվող հիմնական իրավունքի և ազատության նշանակությանը:

Սահմանադրության 79-րդ հոդվածի համաձայն՝

Հիմնական իրավունքները և ազատությունները սահմանափակելիս օրենքները պետք է սահմանեն այդ սահմանափակումների հիմքերը և ծավալը, լինեն բավարար

չափով որոշակի, որպեսզի այդ իրավունքների և ազատությունների կրողները և հասցեատերերն ի վիճակի լինեն դրսևորելու համապատասխան վարքագիծ:

Այսպես, Դիմողը վիճարկում է Օրենքն այն տեսանկյունից, որ Օրենքով առաջարկվում է ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի «Պատվին, արժանապատվությանը կամ գործարար համբավին պատճառված վնասի հատուցման կարգը և պայմանները» վերտառությամբ 1087.1 հոդվածի համապատասխանաբար 7-րդ և 8-րդ մասերում՝

1) վիրավորանքի դեպքում անձին տալ հնարավորություն դատական կարգով պահանջելու դրամական փոխհատուցում մինչև սահմանված նվազագույն աշխատավարձի 3000-ապատիկը (այսինքն՝ 3,000,000 ՀՀ դրամ)՝ գործող խմբագրությամբ նախատեսված առավելագույնը մինչև սահմանված նվազագույն աշխատավարձի 1000-ապատիկի փոխարեն:

2) զրպարտության դեպքում անձին տալ հնարավորություն դատական կարգով պահանջելու դրամական փոխհատուցում մինչև սահմանված նվազագույն աշխատավարձի 6000-ապատիկը (այսինքն՝ 6,000,000 ՀՀ դրամ)՝ գործող խմբագրությամբ նախատեսված առավելագույնը մինչև սահմանված նվազագույն աշխատավարձի 2000-ապատիկի փոխարեն:

Այսպիսով՝ օրենքով առաջարկվում է օրենսդրությամբ նախատեսված փոխհատուցման գումարների չափերի ավելացում: Քանի որ ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 1087.1 հոդվածն իր բնույթով, ըստ էության, պետական անվտանգության, հասարակական կարգի, առողջության և բարոյականության կամ այլոց պատվի ու բարի համբավի և այլ հիմնական իրավունքների և ազատությունների պաշտպանության նպատակով կարծիքի արտահայտման ազատությունը սահմանափակող նորմ է, ապա անդրադառնանք կարծիքի արտահայտման ազատության սահմանափակմանը, դրա վերաբերյալ Սահմանադրական դատարանի մեկնաբանություններին, ինչպես նաև դրա համաչափությանը:

Անդրադառնալով խոսքի ազատության սահմանափակմանը՝ Սահմանադրական դատարանը 2011 թվականի նոյեմբերի 15-ի ՍԴՈ-997 որոշման մեջ արտահայտել է հետևյալ դիրքորոշումը. «6. Սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ, մի կողմից, տեղեկատվություն տարածելու և խոսքի ազատության, մյուս կողմից՝ անձի՝ իր հեղինակության նկատմամբ հարգանքի իրավունքի միջև փոխհարաբերությունը պետք է

քննության առնվի ՀՀ Սահմանադրության 14-րդ հոդվածով սահմանված՝ մարդու արժանապատվության հարգման ու պաշտպանության և Սահմանադրության 27-րդ հոդվածով սահմանված՝ ժողովրդավարական պետությունում քաղաքական բազմակարծության անքակտելի տարր հանդիսացող՝ խոսքի և տեղեկատվության ազատության իրավունքի հետ հարաբերակցության լույսի ներքո: ՀՀ Սահմանադրության հիշյալ հոդվածների, ինչպես նաև 43-րդ և 47-րդ (1-ին մաս) հոդվածների համադրված վերլուծությունից հետևում է, որ մարդու արժանապատվությունից՝ ներառյալ պատիվը, բարի համբավը և մասնավոր կյանքը, բխող իրավունքները և ազատությունները, որպես բացարձակ իրավունք գործնականում կարող են արդարացնել արտահայտվելու ազատության սահմանափակումը միայն իրավաչափ շրջանակներում: Բերված մոտեցումների, ինչպես նաև եվրոպական երկրների տարբեր այլ դատարանների իրավական դիրքորոշումների համեմատական վերլուծությունը վկայում է, որ. ա) սահմանադրական դատարանները խնդրին առաջին հերթին մոտենում են իրավունքների սահմանափակման թույլատրելիության տեսանկյունից: Այս առումով ՀՀ Սահմանադրության 14-րդ հոդվածը, ի տարբերություն 27-րդ հոդվածի, Սահմանադրության 43-րդ հոդվածի հիմքով ենթակա չէ սահմանափակման, բ) կարևորելով խոսքի ու արտահայտվելու ազատության իրավունքի երաշխավորումը ժողովրդավարական հասարակության համար, այն չի կարող անհամաչափորեն սահմանափակվել՝ վտանգելով սեփական կարծիք ունենալու, տեղեկություններ ու գաղափարներ ստանալու և տարածելու ազատությունը, գ) արտահայտվելու ազատության իրավունքը՝ այնքանով, որքանով կապված է պարտավորությունների և պատասխանատվության հետ՝ Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանության մասին կոնվենցիայի 10-րդ հոդվածի իմաստով, կարող է պայմանավորվել օրենքով նախատեսված սահմանափակումներով կամ պատժամիջոցներով, որոնք, ի մասնավորի, անհրաժեշտ են այլ անձանց հեղինակությունը կամ իրավունքները պաշտպանելու համար, դ) գործնական խնդիրն առավելապես ոչ թե օրենքով իրավաչափ սահմանափակումների կամ պատասխանատվության միջոցների նախատեսման մեջ է, այլ վերաբերում է դրանց համաչափության ապահովմանն ու դատական պրակտիկայում դրա երաշխավորմանը՝ որպես պետության անմիջական պարտականություն: Վերջինս պետք է հենվի այն ելակետային սկզբունքի վրա, որ հանրային շահի գերակայության տեսանկյունից

լրատվամիջոցի կանխարգելիչ ու հակակշռող նշանակությունն ավելին է, քան նյութական միջոցներով սխալն ուղղելու անհրաժեշտությունը: Այս հանգամանքը կոնկրետ իր արտացոլումն է գտել վեճի առարկա հոդվածի 2-րդ մասի 2-րդ պարբերության և 5-րդ մասի 2-րդ կետի իրավակարգավորման շրջանակներում և պետք է համարժեք ձևով հաշվի առնվի դատական պրակտիկայում: Սահմանադրաիրավական այս հիմնարար դրույթները քննության առարկա իրավահարաբերությունների շրջանակներում ունեն ելակետային ու բացարձակ նշանակություն ոչ միայն օրինաստեղծի, այլև իրավակիրառողի ու այդ հարաբերությունների մասնակիցների համար: Այդ դրույթների համադրված վերլուծությունից հետևում է, որ ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 1087.1 հոդվածի իրավակարգավորման շրջանակներում դրանք հիմնականում արտացոլված են համակարգային օրգանական կապի մեջ և ապահովում են իրավաչափ հավասարակշռություն իրավունքի ու դրա պաշտպանության երաշխիքների, հանրային ու անհատական շահերի, իրավական ու բարոյական չափորոշիչների միջև: Օրենքը սահմանադրական ճիշտ չափորոշիչներ է դրել տվյալ հիմնախնդրի իրավական կանոնակարգման հիմքում: Դրանց համարժեք ընկալումը, իրավաչափ կիրառումը, յուրաքանչյուր կոնկրետ դեպքում իրավական ճշմարտության համակարգային բացահայտումը դատական պրակտիկայի խնդիրն է:»:

Մարդու արժանապատվությունից՝ ներառյալ պատիվը, բարի համբավը և մասնավոր կյանքը, բխող իրավունքները և ազատությունները, որպես բացարձակ իրավունք գործնականում կարող են արդարացնել արտահայտվելու ազատության սահմանափակումը միայն իրավաչափ շրջանակներում: Այդ մոտեցումն է դրված նաև Մարդու իրավունքների եվրոպական կոնվենցիայի 10.2-րդ, Քաղաքացիական և քաղաքական իրավունքների մասին միջազգային դաշնագրի 17 և 19.3-րդ, Մարդու իրավունքների հանընդհանուր հռչակագրի 12-րդ հոդվածների հիմքում: Կարևորելով խոսքի ու արտահայտվելու ազատության իրավունքի երաշխավորումը ժողովրդավարական հասարակության համար, այն չի կարող անհամաչափորեն սահմանափակվել՝ վտանգելով սեփական կարծիք ունենալու, տեղեկություններ ու գաղափարներ ստանալու և տարածելու ազատությունը:

Գործնականում խնդիրը առավելապես ոչ թե օրենքով իրավաչափ սահմանափակումների կամ պատասխանատվության միջոցների նախատեսման մեջ է, այլ վերաբերում է դրանց համաչափության ապահովմանն ու դատական պրակտիկայում

դրա երաշխավորմանը՝ որպես պետության անմիջական պարտականություն: Վիրավորանքի կամ գրպարտության համար պատասխանատվությունը՝ անկախ դրա բնույթից ու չափից, հանդիսանում է միջամտություն անձի արտահայտվելու ազատությանը: Նման ձևով արտահայտվելու ազատությանը միջամտության և այդ միջամտությամբ հետապնդվող իրավաչափ նպատակի միջև արդարացի հավասարակշռությունը պայմանավորող գործոն է, ի թիվս այլնի, վիրավորանքի կամ գրպարտության համար սահմանվող պատասխանատվության համաչափությունն անձի պատվին ու արժանապատվությանը պատճառված վնասին: Այս առնչությամբ Եվրոպական դատարանի նախադեպային իրավունքը պահանջում է, որպեսզի վիրավորանքի կամ գրպարտության համար սահմանվող փոխհատուցումը համաչափության ողջամիտ հարաբերակցություն ունենա անձի հեղինակությանը պատճառված վնասի հետ: Արատավորող արտահայտության համար նյութական փոխհատուցումը պետք է սահմանափակվի գրպարտության ենթարկված անձին պատճառված գույքային վնասից: Ցանկացած այլ նպատակով վնասի փոխհատուցումն օգտագործելն անթույլատրելիորեն սահմանափակող ազդեցություն կունենա ազատորեն արտահայտվելու իրավունքի վրա, ինչը չի կարող գնահատվել որպես հիմնավորված անհրաժեշտություն ժողովրդավարական հասարակությունում: Վիրավորանքի կամ գրպարտության համար սահմանվող փոխհատուցման չափի և անձի համբավին ու արժանապատվությանը պատճառված վնասի միջև համաչափության պահանջը հավասարապես ուղղված է և՛ օրենսդրին, և՛ իրավակիրառողին: Օրենսդրին այս պահանջն առաջադրում է համաչափության ապահովմանն ուղղված համապատասխան օրենսդրական երաշխիքներ սահմանելու խնդիր (ՄԴՈ-997):

Ինչ վերաբերում է փոխհատուցման առավելագույն չափին, ապա սահմանադրական դատարանն ընդգծելով, որ կոնկրետ չափի սահմանումն օրենսդրի հայեցողության շրջանակներում է, միաժամանակ հաշվի առնելով Եվրոպայի խորհրդի խորհրդարանական վեհաժողովի՝ Զրպարտության ապաքրեականացման վերաբերյալ 2007 թ. հոկտեմբերի 4-ի թիվ 1577(2007) բանաձևի առաջարկը՝ սահմանել ողջամիտ առավելագույն սահման գրպարտության գործերով վնասի փոխհատուցման գումարի չափի առումով, այնպես, որպեսզի չվտանգվի պատասխանատու մամուլի կենսունակությունը, նպատակահարմար է համարում օրենսդրի կողմից քննարկելու առավելագույն սահմանի վերանայումը՝ նվազեցման միտումով, որպեսզի այն

գործնականում բացառի արտահայտվելու ազատության իրավունքի անհամաչափ սահմանափակումը: Նման եզրահանգումը պայմանավորված է ոչ միայն իրավակիրառական պրակտիկայում տեղ գտած միտումներով, այլև այն իրողությամբ, որ Հայաստանում փոխհատուցման վերին սահմանի և բնակչության մեկ շնչին ընկնող համախառն ներքին արդյունքի հարաբերակցությունն ավելի մեծ է, քան Եվրախորհրդի անդամ որոշ երկրներում, որոնք որդեգրեցին վիրավորանքի և զրպարտության ապաքրեականացման մոտեցումը (ՄԴՈ-997):

Զրպարտության կամ վիրավորանքի համար սահմանված վնասի փոխհատուցումը պետք է լինի ողջամտորեն համաչափ՝ անձի պատվին, արժանապատվությանը կամ գործարար համբավին հասցված վնասի համեմատ: Կոնկրետ վիրավորողի կամ զրպարտողի գույքային դրությունից ելնելով դատական կարգով նյութական փոխհատուցման չափի սահմանման դեպքում պետք է հաշվի առնվի այն հանգամանքը, որ իր մեծությամբ այն չհանգեցնի մեղավոր անձի սնանկության կամ էականորեն չխաթարի նրա բնականոն գործունեությունը:

Եվրոպական դատարանը բազմիցս նշել է, որ հանդուրժողականությունն ու լայն հայացքները ժողովրդավարության հիմքում են, և արտահայտվելու ազատության իրավունքը պաշտպանում է ոչ միայն ընդհանուր առմամբ ընդունելի համարվող խոսքը, այլ նաև հենց այն արտահայտությունները, որոնք կարող են ցնցող, վիրավորական կամ վրդովեցուցիչ համարվել ոմանց կողմից, նյութական փոխհատուցում նշանակելիս պետք է ըստ պատշաճի հաշվի առնվի արտահայտվելու ազատության վրա դրանց հնարավոր սահմանափակող ազդեցությունը, ինչպես նաև մատչելի այլ միջոցներով հեղինակության իրավաչափ պաշտպանության հնարավորությունը:

Սահմանադրական դատարանը, 2007 թվականի փետրվարի 7-ի ՄԴՈ-677 որոշման մեջ անդրադառնալով համաչափության սկզբունքին, արձանագրել է հետևյալը. «Սահմանադրության 43 հոդվածի 1-ին մասում նաև անուղղակիորեն ամրագրված է հիմնական իրավունքների պաշտպանության համար կարևորագույն նշանակություն ունեցող սկզբունքներից մեկը՝ համաչափության սկզբունքը, որի համաձայն՝ օրենքը կարող է նախատեսել մարդու և քաղաքացու հիմնական իրավունքների միայն այնպիսի սահմանափակումներ, որոնք համապատասխանում են Սահմանադրությամբ սահմանված նպատակներին և պիտանի, անհրաժեշտ ու իրավաչափ են դրանց հասնելու համար:»:

Ստացվում է, որ օրենսդիրը պարտավոր է նախատեսել այնպիսի իրավակարգավորումներ, որոնք բացառեն անձանց սահմանադրական իրավունքների ու ազատությունների որևէ սահմանափակում, եթե այն պայմանավորված չէ Սահմանադրությամբ թույլատրելի հանգամանքներով: Այլ կերպ, եթե որևէ իրավակարգավորման շրջանակներում խախտվում է այդ պահանջը, ապա այն դադարում է իրավական և սոցիալական, հետևաբար՝ նաև սահմանադրական լինելուց, իսկ օրենքով համապատասխան երաշխիքների (կանոնակարգման) բացակայությամբ էլ՝ պայմաններ են ստեղծվում հակասահմանադրական իրավիճակի առաջացման համար: Հետևաբար, օրենքով պետք է նախատեսվեն այնպիսի իրավակարգավորումներ, որպիսիք արգելք չհանդիսանան (կամ՝ չսահմանափակեն) սահմանադրական իրավունքների ազատ իրացմանը, եթե այդպիսի իրավունքի սահմանափակումն անհրաժեշտ չէ ժողովրդավարական հասարակությունում և համաչափ չէ իրավաչափ նպատակին (ՄԴՈ–1244):

ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 1087.1 հոդվածով նախատեսված իրավակարգավորման տրամաբանությունն այն է, որ մարդու պատիվը, արժանապատվությունը կամ գործարար համբավն արատավորելու դիմաց փոխհատուցումը չպետք է դիտել որպես տույժի կամ տուգանքի ձևով սահմանվող պատիժ: Ավելին, օրենսդրորեն պետք է սահմանվի փոխհատուցման այնպիսի չափ, որպիսի պարագայում չիմաստագրկվի գրպարտության ապարքեականացման ամբողջ գաղափարը:

Նյութական փոխհատուցումը պետք է սահմանափակվի անձի պատվին, արժանապատվությանը կամ գործարար համբավին հասցված անմիջական վնասը հատուցելով, և նշանակվի միայն այն դեպքերում, երբ ոչ նյութական հատուցումը բավարար չէ պատճառված վնասը փոխհատուցելու համար:

Բացի դա, փոխհատուցման առավելագույն չափը սահմանելիս պետք է հաշվի առնել նաև Հայաստանի Հանրապետության սոցիալական վիճակը, բնակչության մեկ շնչին բաժին ընկնող համախառն ներքին արդյունքը, հաշվի առնել, որ փոխհատուցման առավելագույն չափի կիրառումը չպետք է հանգեցնի կարծիք հնչեցրած անձի սնանկության կամ չառաջացնի սոցիալական չափազանց ծանր հետևանքներ: Հակառակ պարագայում, փոխհատուցման բարձր չափերի պայմաններում արհեստականորեն կսահմանափակվի սահմանադրորեն երաշխավորված կամքի արտահայտման

ագատությունը, ինչը չի բխում իրավական և ժողովրդավարական պետության սկզբունքներից և նպատակներից:

Հարկ ենք համարում նշել նաև, որ օրենքը կարող է նախատեսել մարդու և քաղաքացու հիմնական իրավունքների միայն այնպիսի սահմանափակումներ, որոնք համապատասխանում են Սահմանադրությամբ սահմանված նպատակներին և պիտանի, անհրաժեշտ ու իրավաչափ են դրանց հասնելու համար, իսկ վիճարկվող Օրենքով, այնուամենայնիվ, առաջադրված չէ այնպիսի ծանրակշիռ հիմնավորում, որն անհրաժեշտ է Սահմանադրությամբ սահմանված նպատակներին հասնելու համար:

Սմփոփելով վերոգրյալը՝ Կենտրոնը գտնում է.

- ՀՀ Ազգային ժողովի կողմից 2021 թվականի մարտի 24-ին ընդունված «ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքում փոփոխություններ կատարելու մասին» օրենքի համապատասխանությունը ՀՀ Սահմանադրության 42-րդ, 78-րդ և 79-րդ հոդվածներին խնդրահարույց է:

 Recoverable Signature

Համակարգող՝

X Lyudvik Davtyan

Լյուդվիկ Դավթյան

Signed by: DAVTYAN LYUDVIK 1407840169